

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Рішення вченої ради  
Бердянського державного  
педагогічного університету

від 23 серпня 2019 року  
(протокол № 1)

**ПЕДАГОГІКА**

**ПРОГРАМА**  
обов'язкової навчальної дисципліни  
підготовки першого рівня вищої освіти  
спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

**Бердянськ**  
**2019 рік**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: кандидат педагогічних наук, доцент Щербакова Н.М.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету “20” червень 2019 року, протокол № 8

## ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни Педагогіка складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня (*бакалавр*), галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

**Предметом** навчальної дисципліни є теоретичні засади виховання, навчання і розвитку особистості.

**Міждисциплінарні зв'язки:** «Основи наукових досліджень», «Історія педагогіки», «Психологія», «Філософія», «Соціологія», «Культурологія», «Сучасні інформаційні технології» та ін.

### 1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни “Педагогіка” є опанування здобувачами першого рівня вищої освіти теоретичних знань із загальної педагогіки; формування вмінь моделювати освітній процес у закладах освіти згідно з сучасними вимогами, формування системного педагогічного мислення, професійної самосвідомості, готовності до самоосвіти.

1.2. Основними завданнями дисципліни “Педагогіка” є

- сформувати в студентів цілісне уявлення про педагогіку як науку;
- забезпечити опанування основними педагогічними поняттями;
- ознайомити із сутністю, принципами, методами, організаційними формами процесів навчання й виховання;
- формувати в студентів розуміння сутності зв'язків між теорією педагогічної науки та практикою педагогічної діяльності;
- ознайомити з принципами управління освітою в Україні, поняттями «управління», «керівництво», «менеджмент», видами управлінської діяльності;
- розглянути структуру і функції органів державного управління освітою в Україні, органів громадського самоврядування, управління закладом загальної середньої освіти;
- сформувати уявлення про особливості організації, функціонування системи середньої загальної освіти: нормативно-правову базу, зміст основних нормативно-правових документів;
- стимулювати суб'єктів учіння до систематичної самостійної навчальної роботи, посилення мотиваційного компонента, формування самооцінювальних дій.
- виховувати в майбутніх педагогів відповідальне ставлення до професійного навчання.
- забезпечити розвиток педагогічного мислення студентів, формування вмінь вивчати педагогічні явища та процеси в їх взаємозв'язку з позиції творчого підходу.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути *таких компетентостей:*

**Інтегральна:** здатність розв'язувати прикладні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування наукових теорій та методів про освіту і характеризується розв'язанням складних завдань і проблем у процесі навчання або в професійній діяльності та передбачає здійснення інновацій у галузі мистецької освіти.

**Загальні.**

*ЗК 1.* Здатність до усного та писемного мовлення спілкування українською та іноземною мовами в усіх сферах суспільного життя, зокрема в педагогічній діяльності.

*ЗК 2.* Здатність використовувати набуті знання, вміння та навички для вирішення професійних завдань у різних практичних ситуаціях. Здатність генерувати нові ідеї.

*ЗК 3.* Здатність до відбору й доцільного використання педагогічного інструментарію, методів, форм, засобів навчання й виховання, планування освітнього процесу та прогнозування його наслідків та результатів.

*ЗК 5.* Здатність самостійно приймати рішення та нести відповідальність за їх реалізацію. Здатність впроваджувати нові ідеї.

*ЗК 6.* Здатність до аналізу та синтезу з використанням логічних аргументів та перевірених фактів.

*ЗК 8.* Здатність до проведення досліджень з вивчення провідних методик навчання; здійснення аналізу результатів дослідження та розробка рекомендацій щодо їх упровадження.

**Спеціальні (фахові) компетентності.**

*ФК 3.* Здатність здійснювати добір методів і засобів навчання з педагогіки, спрямованих на розвиток індивідуальних творчих здібностей учнів / вихованців, з урахуванням їхніх вікових фізіологічних і психологічних особливостей.

*Та демонструвати такі результати навчання:*

*ПРН 2.* Знає сучасні теоретичні основи педагогіки, психології, психолого-педагогічні аспекти навчання, виховання, розвитку учнів закладів загальної середньої освіти.

*ПРН 4.* Дотримується системи духовних, професійно-педагогічних, етико-естетичних, мистецьких цінностей у навчально-виховній та організаційній діяльності вчителя мистецтва, музичного мистецтва, англійської мови.

*ПРН 8.* Має навички знаходження, обробки, аналізу та синтезу інформації з різних джерел (передусім – за допомогою цифрових технологій).

*ПРН 18.* Налагоджує духовну спільність, співпереживання і співпрацю учнів і вихованців, ефективно працює в мистецько-творчому, учнівському та педагогічному колективах закладу освіти, інших мистецьких об'єднаннях.

**Професійні знання.** Зміст і розвиток педагогіки як науки; основні категорії педагогіки; логіка й методи педагогічних досліджень; фактори та рушійні сили розвитку й формування особистості; закономірності, принципи, форми та методи, технології навчання й виховання; компоненти змісту освіти, нормативні документи, у яких його відображено; наукові та організаційні засади системи освіти України, функціональні обов'язки педагога та психолого-педагогічні вимоги до них; наукові засади управління системою освіти в Україні.

**Професійні вміння.** Планувати та організовувати освітню роботу згідно з основними педагогічними закономірностями та принципами; планувати педагогічну діяльність, доцільно визначати мету, завдання та зміст освітньої діяльності; застосовувати на практиці оптимальні та ефективні методи, засоби та форми,

технології навчання та виховання; ефективно керувати діяльністю і спілкуванням учнів, спрямовувати їх розвиток; включати в процес навчання інноваційні методики та техніки; організовувати учнів на виконання поставлених завдань; стимулювати їх діяльність та поведінку; аналізувати педагогічні ситуації, результати виховання і навчання, вивчати учнів і учнівську групу, виявляти причини відставань в навчанні, недоліків у поведінці та усувати їх; добирати засоби мотивації; здійснювати ефективну взаємодію з учнями та їх батьками на засадах пертнерської педагогіки; підвищувати творчу активність; цілеспрямовано збагачувати власний педагогічний досвід шляхом організації самоосвіти.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 6 (кредитів ЄКТС/ 180 години).

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

### **1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

#### **Змістовий модуль 1.**

#### ***Тема 1. Педагогіка як наука. Методи педагогічного дослідження.***

Педагогіка як наука і мистецтво. Предмет і завдання педагогіки. Основні педагогічні категорії: освіта, виховання, навчання, розвиток і формування особистості. Етапи розвитку педагогічної науки: народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка. Джерела педагогічної теорії: педагогічна спадщина минулого, сучасні науково-педагогічні дослідження, передовий педагогічний досвід.

Система педагогічних дисциплін: загальна педагогіка, історія педагогіки, вікова педагогіка, корекційна педагогіка, галузеві педагогіки, методики викладання окремих предметів, соціальна педагогіка, порівняльна педагогіка, педагогічна аксіологія.

Зв'язки педагогіки з іншими науками (суспільними, біологічними, психологічними та ін.).

Сутність науково-педагогічного дослідження.

Методи науково-педагогічного дослідження: *емпіричні методи* (педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, психолого-педагогічний експеримент, вивчення шкільної документації та учнівських робіт, метод рейтингу, узагальнення незалежних характеристик, соціометрія, психолого-педагогічне тестування); *теоретичні методи* (аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, класифікація, узагальнення, абстрагування, конкретизація); *математичні і статистичні методи* дослідження (реєстрування, ранжування, шкалування, моделювання).

Науково-категорійний апарат педагогічного дослідження: його проблема, об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання. Послідовність етапів організації і проведення науково-педагогічного дослідження: визначення проблеми дослідження; вивчення встановлених наукою фактів, положень, висновків; вивчення шкільної практики; формулювання гіпотези дослідження; виконання експериментальної роботи; зіставлення експериментальних даних з масовою практикою; узагальнення результатів, формулювання наукових висновків, доведення або спростування гіпотези; оформлення результатів дослідження, їх впровадження.

#### ***Тема 2. Людина як особистість: фактори її розвитку та формування***

Людина як організм, індивід, особистість, індивідуальність. Поняття про розвиток людини. Рушійні сили та закономірності розвитку особистості.

Чинники формування особистості.

Спадковість і розвиток. Природні задатки як передумова розвитку людини. Проблема успадкування спеціальних задатків, моральних якостей.

Вплив середовища на розвиток і формування особистості. Види середовища: природне (географічне) і соціальне; мегасередовище, макросередовище, мезосередовище, мікросередовище. Соціалізація людини.

Виховання – визначальний чинник формування особистості. Роль виховання в розвитку успадкованих фізичних і психічних особливостей, у корегуванні впливів середовища. Залежність виховання від рівня розвитку особистості. Зони актуального і найближчого розвитку особистості.

Діяльність як чинник розвитку особистості. Основні види діяльності. Активність як умова розвитку особистості.

Зарубіжні теорії розвитку особистості: біологічний, соціологічний, біосоціологічний напрями.

## **Змістовий модуль 2. Теоретичні та методологічні основи навчання.**

### **Тема 3. Сучасна українська освіта: основні напрями її реформування.**

Освіта як соціокультурний феномен. Нормативно-законодавча база, що регулює систему освіти України: Концепція Нової української школи. Закон України «Про освіту». Закон України «Про загальну середню освіту». Поняття про систему освіти в Україні. Стратегічні завдання та пріоритетні напрями реформування освіти в Україні. Принципи побудови системи освіти. Структура системи освіти.

Академічна доброчесність. Принципи академічної доброчесності. Мотивація до роботи і навчання у ціннісно чесній академічній спільноті.

Освітнє середовище. Теорія і практика облаштування шкільних просторів — освітнього для учнів і робочого для вчителів.

### **Тема 4. Дидактика як наука. Сутність процесу навчання.**

Дидактика як теорія освіти і навчання. Історія становлення та розвитку дидактики. Гуманістична концепція та особистісно орієнтований підхід як методологічна основа дидактики. Об'єкт і предмет дидактики. Функції дидактики. Завдання дидактики на сучасному етапі розвитку педагогічної науки.

Основні категорії дидактики: освіта, зміст освіти, знання, уміння, навички, навчання, викладання, учіння, закономірності навчання, принципи навчання, методи навчання, форми організації навчання, моніторинг результатів навчання.

Система дидактичних дисциплін: загальна дидактика, вікова дидактика, галузева дидактика, часткові дидактики.

Зв'язки дидактики з іншими науками (суспільними, психологічними, біологічними та ін.). Українська народна дидактика, її мета, завдання та зміст.

Поняття процесу навчання. Навчання як вид пізнавальної діяльності людини: загальна закономірність пізнання об'єктивної дійсності, спільне та відмінне в науковому та навчальному пізнанні, рушійні сили процесу навчання.

Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна, функція самовдосконалення особистості.

Структура процесу навчання: викладання, учіння; цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний (методичний, процесуальний), контроль-регулювальний, оцінно-результативний компоненти.

Діяльність педагога в процесі навчання: планування, організація та здійснення навчальної діяльності, стимулювання активності учнів, контроль за навчальним процесом та його регулювання, аналіз результатів діяльності, внесення коректив, рефлексія.

Навчально-пізнавальна діяльність учнів: під керівництвом учителя, самостійна. Психолого-педагогічні основи процесу засвоєння учнями знань, умінь, навичок.

### **Змістовий модуль 3. Організація навчання як виду пізнавальної діяльності учнів.**

#### **Тема 5. Закономірності й принципи навчання.**

Закони дидактики як вищий рівень узагальнення залежності між явищами процесу навчання.

Поняття закономірностей педагогічного процесу. Загальні закономірності навчання. Часткові (конкретні) закономірності навчання: дидактичні (змістовно-процесуальні), гносеологічні, психологічні, кібернетичні, соціальні, організаційні.

Поняття принципів навчання. Різні підходи до класифікації принципів навчання. Характеристика традиційних принципів навчання: спрямованості навчання на вирішення завдань освіти, розвитку і виховання; науковість навчання; систематичність і послідовність навчання; зв'язок теорії з практикою; свідомість і активність учнів; наочність у навчанні; міцність засвоєння знань, умінь і навичок; індивідуальний підхід до учнів; емоційність навчання. Правила навчання.

#### **Тема 6. Зміст освіти.**

Поняття змісту освіти. Компоненти змісту освіти: знання про природу, суспільство, мислення, техніку, способи діяльності; досвід здійснення відомих способів діяльності (уміння та навички особистості); досвід творчої діяльності; досвід ціннісного ставлення до навколишнього світу.

Історичний характер змісту освіти. Теорії формування змісту освіти: формальної освіти, матеріальної освіти, дидактичного прагматизму (утилітаризму), структуралізму, проблемно-комплексного навчання. Сучасні вимоги до відбору змісту освіти. Оновлення змісту освіти в умовах реформування школи.

Державний стандарт загальної середньої освіти. Нормативні документи змісту освіти: навчальний план (базовий, типовий, робочий), навчальні програми, підручники і навчальні посібники.

### **Змістовий модуль 4. Методи та форми навчання.**

#### **Тема 7. Методи навчання.**

Поняття методів навчання. Діалектика взаємозв'язку методів з іншими компонентами процесу навчання. Об'єктивна та суб'єктивна частина методу навчання. Функції методів навчання: стимуляційно-мотиваційна, навчальна, розвивальна, виховна, організаційна, контрольна-коригувальна. Прийом як частина методу і самостійна дидактична категорія.

Класифікація методів навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання: за джерелом знань, характером пізнавальної діяльності учнів, ступенем керівництва навчальною роботою, дидактичною метою, зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю, на основі цілісного діяльнісного підходу до процесу навчання; бінарні та полінарні класифікації методів навчання.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні, наочні, практичні; індуктивні, дедуктивні, традиційні, аналітичні, синтетичні, методи аналогії, порівняння; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі; методи роботи під керівництвом учителя, методи самостійної роботи учнів.

Методи стимулювання навчальної діяльності учнів: пізнавальні ігри, навчальні дискусії, роз'яснення значущості навчання, висування навчальних вимог, заохочення й осудження в учінні.

Методи контролю і самоконтролю в навчанні: усний, письмовий, графічний, практичний, тестовий, програмований контроль; взаємоконтроль, самоконтроль і самооцінка.

Критерії вибору і поєднання методів навчання: врахування загальної мети освіти і виховання, закономірностей і принципів навчання, особливостей навчального предмета, змісту навчального матеріалу, типу уроку, вікових особливостей учнів, рівня підготовки вчителя.

Поняття про засоби навчання. Характеристика дидактичних засобів, особливості їхнього застосування в процесі навчання.

### **Тема 8. *Форми організації навчання.***

Поняття форм організації навчання. Класифікація форм організації навчання за кількістю учнів, місцем навчання, часом проведення, дидактичною метою, ступенем складності, тривалістю навчання. Генезис систем навчання: індивідуальна, індивідуально-групова, групова, класно-урочна, белл-ланкастерська, мангеймська, вінетка-план, батавія-план, дальтон-план, бригадно-лабораторна, «колективний спосіб навчання», план Л. Трампа. Характеристика класно-урочної системи навчання в сучасній загальноосвітній школі.

Урок як форма організації навчання. Вимоги до сучасного уроку: загальні, дидактичні, виховні, розвивальні, санітарно-гігієнічні та ін.

Типи і структура уроків: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації знань, урок перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок. Організація навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, парна, індивідуальна робота.

Підготовка вчителя до уроку. Зміст попередньої та безпосередньої підготовки вчителя до уроку. Діяльність учителя у процесі реалізації плану уроку.

Нестандартні уроки: інтегровані, міжпредметні, театралізовані, з різновіковим складом, уроки – ділові ігри, уроки – рольові ігри, уроки-конференції, уроки-змагання, уроки-диспути, уроки-пошуки, уроки-психотренінги, уроки-екскурсії тощо.

Позаурочні форми організації навчання: семінарські заняття, практикуми, факультативи, навчальні екскурсії, предметні гуртки, домашня навчальна робота, консультації.

### **Змістовий модуль 5. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів.**

#### **Тема 9. Моніторинг навчальних досягнень учнів.**

Поняття про моніторинг навчальної діяльності здобувачів середньої освіти. його функції (контрольна, виховна, навчальна, розвивальна, діагностично-коригувальна, стимулювально-мотиваційна). Принципи моніторингу: індивідуальний характер,



об'єктивність, систематичність, системність, різноманітність форм проведення, гласність, адекватність, прогностичність. Етапи моніторингу навчальних досягнень учнів. Складові моніторингу навчання: перевірка (контроль), оцінювання, облік успішності навчання. Види перевірки: попередня, поточна, тематична або періодична, комбінована, підсумкова. Основні параметри якості знань: міцність, повнота, глибина, гнучкість, конкретність, системність, інші. Рівні знань: розпізнавальний, репродуктивний, продуктивний або реконструктивний, творчий. Тестування успішності. Самоконтроль та самооцінка.

**Тема 10.** Формувальне оцінювання як інструмент підвищення якості навчання.

Сутність та зміст поняття «формувальне оцінювання». Функції формувального оцінювання. Компоненти формувального оцінювання. Алгоритм діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання. Техніки формувального оцінювання. Критерії формувального оцінювання.

**Змістовий модуль 6. Сучасні підходи в організації навчального процесу.**

**Тема 11-12.** Педагогічні технології в системі освіти.

Поняття технології навчання. Ознаки технології навчання. Таксономія цілей навчання. Послідовність етапів здійснення технологічних операцій. Класифікація технологій навчання за дидактичною метою та шляхом її досягнення. Сутність пояснювально-ілюстративного навчання. Програмоване навчання. Модульно-рейтингове навчання. Диференційоване навчання. Розвивальне навчання. Особистісно орієнтоване навчання. Теорія поетапного формування розумових дій. Проблемне навчання. Проектне навчання. Технологія розвитку критичного мислення. Інтерактивне навчання.

**Змістовий модуль 7. Виховання як педагогічне явище.**

**Тема 13.** Сутність процесу виховання.

Теорія виховання як наука. Поняття «зміст виховання». Рушійні сили процесу виховання. Основні характеристики виховного процесу.

Поняття про мету виховання. Ідеал всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Мета національного виховання на сучасному етапі розвитку нашої держави. Головні завдання виховання. Процес виховання, його специфіка і чинники. Ефективність процесу виховання, його завдання, складові та рушійні сили. Внутрішні і зовнішні суперечності.

Особливості організації процесу виховання в закладах загальної середньої освіти. Управління процесом виховання, його суть.

Самовиховання, його сутність, умови, етапи, прийоми реалізації. Перевиховання, його сутність, функції, етапи, принципи реалізації.

**Тема 14.** Закони, закономірності та принципи виховання

Педагогічні закономірності виховання, що відображають наукову картину виховного процесу: формування активності дитини; дотримання пропорційного співвідношення зусиль вихованця і педагога в спільній діяльності; внутрішнє ставлення дитини до об'єктів діяльності; створення ситуації успіху; прихований «характер» виховних впливів; реалізація актуальних потреб учнів як зміст виховної діяльності; цілісність виховних впливів на особистість у процесі виховання.

Принципи виховання. Співвідношення закономірностей і принципів виховання. Специфіка принципів виховання. Характеристика основних принципів виховання; суспільна спрямованість виховання; зв'язок виховання з життям, виховання в праці, орієнтація на потреби вихованців; виховання в колективі, поєднання педагогічного

керівництва з ініціативою й самостійністю учнів, сприйняття особистості як цінності, опора на позитивне, гуманізація виховання, особистісний підхід, єдність виховних впливів і ін. Єдність і взаємозв'язок принципів виховання в педагогічному процесі.

## **Змістовий модуль 8. Зміст виховання як педагогічна проблема.**

### **Тема 15-16. Змістовий компонент процесу виховання.**

Поняття «зміст виховання». Основні напрямки в реформуванні змісту національного виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. Моральне виховання – найважливіше завдання школи й основа змісту виховання. Поняття «розумове виховання учнів» та «розумова культура», їх специфіка і взаємодія. Естетичне виховання – невід'ємна частина змісту виховання в сучасній школі.

Поняття «громадянське виховання», його мета, сутність. Структура громадянськості: почуття власної гідності, розвиненість історичної пам'яті, патріотичних почуттів, національної самосвідомості, дисциплінованість, відповідальне ставлення до своїх обов'язків.

Стимулювання учнів до роботи з удосконалення власної особистості як завдання виховання. Основні фактори, що спонукають особистість до самовиховання. Методи самовиховання. Методи і прийоми самопізнання. Технологія розробки програми самовиховання. Методи і прийоми роботи над собою: самоспостереження, самозобов'язання, самоконтроль, саморегулювання, самопереконавання, самонавіювання, самостимулювання, самосхвалення, самоосуд, самооцінка. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепції виховання й самовиховання.

Моральне виховання – найважливіше завдання школи й основа змісту виховання. Етика як методологічна основа теорії і практики морального виховання. Моральні цінності як основа формування моральності.

Сутність моральної культури особистості: моральні судження, моральні потреби, моральні звички і вчинки, здатність до морального вибору. Спілкування і самопізнання як засіб розвитку моральної культури.

Органічний зв'язок моральності особистості з її моральними почуттями, совістю, самооцінкою поведінки.

Виховання політичної і моральної культури. Причини правопорушень серед школярів. Зв'язок критеріїв правової і політичної вихованості з моральними.

Поняття «розумове виховання учнів» та «розумова культура», їх специфіка і взаємодія. Мета і сутність, завдання і зміст, основні напрямки розумового виховання учнів у шкільній практиці. Показники та рівні сформованості розумової культури школяра.

Естетичне виховання – невід'ємна частина змісту виховання в сучасній школі. Поняття «естетичне виховання учнів» та «естетична культура», їх специфіка і взаємодія. Мета і сутність, завдання і зміст, основні напрямки естетичного виховання учнів у шкільній практиці. Показники та рівні сформованості естетичної культури школяра.

Поняття «екологічне виховання учнів» та «екологічна культура», їх специфіка і взаємодія. Мета і сутність, завдання і зміст, основні напрямки екологічного виховання учнів у шкільній практиці. Показники та рівні сформованості екологічної культури школяра.

Фізична культура як мета фізичного виховання учнів. Його завдання, сутність, структура, зміст і форми реалізації.

Трудове виховання і професійна орієнтація як компонент структури змісту виховання. Мета, завдання, сутність трудового виховання і профорієнтації.

Поняття про світогляд як узагальнену систему поглядів і переконань на світ і своє місце в ньому. Основні види світогляду. Функції світогляду. Сутність світогляду і його внутрішня структура. Погляди й переконання як структурні компоненти світогляду. Характеристика структурних компонентів його змісту. Дидактичні й виховні умови трансформації знань у погляди, переконання, ідеали особистості.

Світогляд особистості – основа соціальної орієнтації, особистісної позиції, типу суспільної поведінки і стилю діяльності. Основні шляхи, засоби і методи формування наукового світогляду учнів. Врахування вікових особливостей учнів у процесі формування наукового світогляду учнів. Релігійний світогляд. Соціальні і психологічні причини його поширення, вплив релігії на молодь. Взаємини школи і церкви. Позиціонування батьків та навчального закладу в питаннях релігії.

Гендерне виховання – нагальна потреба сучасної освітньої системи.

Структура виховної системи закладу освіти. Діяльність педагога у виховній роботі в школі. Основні підходи до виховання. Сучасні концепції виховання. Форми організації виховних систем шкіл. Виховні системи в сучасному освітньому просторі.

### **Змістовий модуль 9. Концептуальні підходи до виховання учнів.**

#### **Тема 17. Загальні методи виховання.**

Сутність понять “метод виховання”, “прийом виховання”, “засоби виховання”. Вибір методу та ефективність його використання. Класифікація методів виховання: методи формування свідомості; методи формування суспільної поведінки; методи стимулювання діяльності та поведінки; методи контролю й аналізу рівня вихованості. Характеристика основних груп методів виховання. Застосування методів виховання в умовах організації сучасного освітнього процесу.

#### **Тема 18. Розвиток особистості в учнівському колективі**

Колектив як соціокультурне середовище виховання і розвитку. Поняття «колектив», його сутність, ознаки, функції, структура. Поняття «дитячий колектив», його особливості. Особливості розвитку дитячого колективу. Стадії розвитку учнівського колективу (за А.С.Макаренком та за А.М.Лутошкіним). Розвиток внутрішньоколективних відносин як важливої умови формування морального досвіду школярів. Учніське самоврядування. Погляди А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського на розвиток дитячого колективу. Схема вивчення особистості учня та колективу.

### **Змістовий модуль 10. Методичне керівництво виховним процесом у школі.**

#### **Тема 19. Класний керівник: функції, напрями та зміст роботи.**

Професійно-педагогічні вимоги до особистості класного керівника. Його функції і обов'язки. Організаційно-педагогічна робота класного керівника. Планування й облік роботи класного керівника. Прогностична функція планування роботи класного керівника з учнівським колективом. Напрями та форми роботи класного керівника. Взаємодія класного керівника з учнями, характер відносин у системі «класний керівник-клас-учень», «класний керівник-актив класу», «класний керівник-клас-учень - батьки». Виявлення ефективності виховання.

## **Тема 20. Сутність та принципи превентивної педагогічної діяльності; Превентивна діяльність педагогічного колективу з попередження шкільного булінгу.**

Сутність превентивної діяльності. Превентивна педагогічна діяльність як засіб соціалізації особистості школяра. Сутність і специфічні особливості превентивних дій педагога в навчально-виховному процесі. Етапи і принципи організації превентивного педагогічного процесу. Нові підходи до організації превентивної педагогічної діяльності з попередження асоціальної поведінки школярів.

Поняття «булінг», його зміст. Ознаки шкільного булінгу, його основні форми. Психологічні особливості ініціаторів і жертв булінгу. Гендерний аспект булінгу та його врахування. Превентивні заходи з попередження шкільного булінгу.

### **Змістовий модуль 11. Взаємодія школи та сім'ї у вихованні дітей**

#### **Тема 21. Педагогічне спілкування.**

Сутність та зміст поняття «педагогічне спілкування». Функції спілкування. Етапи педагогічного спілкування. Стилї педагогічного спілкування. Установка в процесі педагогічного спілкування. Конфлікт у педагогічному спілкуванні, шляхи його вирішення.

#### **Тема 22. Єдність сім'ї та школи у вихованні учнів.**

Сім'я – виховне середовище дитини. Вплив способу життя батьків на процес і результат виховання особистості. Види і типи сімей та особливості їх впливу на дитину.

Конвенція «Про права дитини» як законодавча і моральна основа взаємин дорослих та дітей. Тенденції сімейного виховання в сучасному суспільстві. Національні традиції. Форми, методи взаємодії школи з родиною Педагогічна освіта батьків.

Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні про основні завдання та зміст сімейного виховання відповідно до вікових особливостей дитини. Умови успішного виховання в сім'ї. Помилки сімейного виховання і шляхи їх попередження.

Особливості змісту і технології сімейного виховання. Засвоєння системи цінностей в умовах сімейного виховання. Створення умов для розумового розвитку, формування духовності, трудового, морального, фізичного виховання дітей. Специфіка основних методів та форм сімейного виховання.

Взаємозв'язок школи та сім'ї. Педагогіка партнерства. Педагогічна етика і такт у взаємовідносинах з батьками дітей. Спілкування – основний шлях взаємодії вчителя з батьками. Особливості проведення батьківських зборів. Індивідуальні зустрічі з батьками. Шляхи залучення батьків до освітнього процесу. Педагогічна просвіта батьків.

### **Змістовий модуль 12.**

#### **Тема 23. Наукові основи управління та керівництва закладом освіти.**

Теорія управління: основні принципи та підходи, методи та функції управління. Рушійні сили процесу управління. Характеристика системи освіти в Україні. Структура органів управління освітою: органи державного управління та їх функції. органи громадського самоврядування в освіті.

Управління закладом освіти. Керівництво навчально-виховною роботою загальноосвітнього закладу: органи колегіального управління закладом освіти; адміністрація школи: директор, заступник директора з НР, заступник директора з ВР,

заступник директора з адміністративно-господарської роботи, їх функціональні обов'язки.; органи громадського самоврядування. Авторитет керівництва ЗНЗ. Модернізація управління загальноосвітнім навчальним закладом в європейському контексті.

**Тема 22.** Планування роботи закладу загальної середньої освіти.

Планування роботи закладу загальної середньої освіти. Види планування. Внутрішній контроль: зміст, види, методи, вимоги до нього. Поняття «освітній моніторинг».

Особливості внутрішнього контролю у закладі загальної середньої освіти. Облік роботи закладу загальної середньої освіти (ділова документація). Навчально-матеріальна база закладу загальної середньої освіти. Клас-кабінет – творча лабораторія вчителя.

### 3. Рекомендована література

1. Зайченко І.В. Педагогіка: підруч. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ: Ліра-К, 2016. 608 с.
2. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навч. посіб. Київ: Слово, 2014. С. 51–55.
3. Малафіїк І.В. Дидактика новітньої школи: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 632 с.
4. Наволокова Н. П. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць / уклад. Н.П.Наволокова, В.М. Андрєєва. Харків: Основа, 2010. С. 6-10.
5. Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 228с.
6. Про загальну середню освіту: Закон України від 13.05.1999 р. № 651-ХІV. Редакція від 09.08.2019, підстава – 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення: 27.08.2017).
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 27.08.2017).
8. Педагогіка: баз. підруч. для \ кол. авторів; за ред. І.Ф. Прокопенка. Київ, Фоліо, 2015. 572 с. С.14-88.
9. Калюжна Т.Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: монографія / за наук. ред. О.В. Уваркіної. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. 128 с.
10. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
11. Ярошук Л. Г. Теорія та методика виховання : навч. посіб. Бердянськ, 2017. 374 с.

### 4. Методи навчання:

Пояснення, розповідь, лекція, бесіда, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження, вправи, графічні роботи, дослідні роботи, метод навчальної дискусії, моделювання та вирішення педагогічних ситуацій, метод опори на життєвий досвід здобувачів, частково-пошуковий метод, пошуковий метод.

**5. Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамен.**

**6. Система оцінювання \_\_\_\_\_**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**7. Додаткова інформація \_\_\_\_\_**